

Fattigdom bland invandrabarn – Den nordiska modellens akilleshäla

Barnfattigdom i Danmark, Norge och Sverige åren 1993 till 2001 undersöks med hjälp av paneldata. Medan färre än 10 procent av de barn som har inhemsk bakgrund i alla tre länderna är fattiga har den alltså större andelen barn med rötter i medel- eller låginkomstländer fattigdomsrisker som varierar mellan 38 och hela 58 procent. Vid observationsperiodens slut hade var tredje fattigt barn i Norge invandrabakgrund och motsvarande andel är så hög som kring hälften i Danmark och Sverige. Barnfattigdomsrisker är som regel höga kort efter ankomsten till det nya landet och faller med år sedan invandringen. Multivariat analys visar att föräldrarnas vistelsetid och utbildning påverkar risken för varaktig barnfattigdom. I stora drag är bilden densamma i alla de tre länderna, men det finns även vissa skillnader.

Minskning av barnfattigdom har förts upp som ett viktigt samhällsmål på den politiska dagordningen i rika länder. Ett exempel är att i Storbritannien lanserade Tony Blair, i egenskap av premiärminister, år 1999 att barnfattigdomen ska elimineras inom en generation. Hans regering angav målet att barnfattigdomen skulle halveras från 1998/99 till 2010. Ett annat exempel är att i Sverige förde socialdemokraternas partiledare våren 2010 fram minskning av barnfattigdom som ett av fyra nya vägledande mål för landet om partiet skulle få väljarnas förtroende vid det kommande riksdagsvalet.¹

De underliggande skälen till det tilltagande intresset för barnfattigdomsfrågan är säkert flera. På idéplanet handlar det om att barndomen har kommit att ses som en viktig del av livscykel. Materiellt handlar det om att åldern vid vilken unga personer har etablerat sig på arbetsmarknaden har förskjutits uppåt då allt fler är i utbildning allt längre. Föräldrarnas försörjningsansvar har förlängts. Perioder med arbetslöshet har kommit att bli vanliga bland unga vuxna och innebär att unga föräldrar möter större försörjningsproblem än sina föregångare. Till dessa skäl kommer att en uppväxt i fattigdom kan ha långsiktiga effekter på individens utveckling.²

Denna artikel syftar till att kasta ljus över en viktig aspekt på barnfattigdom i rika nordeuropeiska länder vilken inte har uppmärksamats så

¹ Se Sahlin (2010). De andra målen var ”fler jobb”, ”mer utbildning” och ”minskat socialbidragsberoende”.

² Resultat av studier för USA stöder uppfattningen att en uppväxt i fattigdom menligt påverkar personernas utveckling till vuxen, se t ex Duncan m fl (1998, 2010). Det finns numera en omfattande litteratur som för rika länder påvisar positiva samband i löner eller inkomst mellan generationerna på individplanet. Sådana samband framstår som svagare i de skandinaviska länderna än i t ex USA. För en översikt om denna forskning se t ex Björklund och Jäntti (2009).

TARYN ANN GALLOWAY, BJÖRN GUSTAFSSON, PEDER J PEDERSEN OCH TORUN ÖSTERBERG

Taryn Ann Galloway är forskare vid sektionen för demografi- och levnadsnivåforskning, Statistisk centralbyrå (SSB), Oslo. taryn.ann.galloway@ssb.no

Björn Gustafsson är professor vid Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet samt Research Fellow vid Institute for the Study of Labor (IZA), Bonn, Tyskland. Bjorn.Gustafsson@socwork.gu.se

Peder J Pedersen är professor i nationalekonomi vid Institutet for Økonomi, Aarhus Universitet och Research Fellow vid Institute for the Study of Labor (IZA), Bonn, Tyskland. ppedersen@econ.au.dk

Torun Österberg är ekonomie doktor i nationalekonomi, forskarassistent i demografi och lektor vid Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet. Torun.Osterberg@socwork.gu.se

mycket som vi menar att den förtjänar. Trots att de skandinaviska länderna i jämförande studier framträder med lägre barnfattigdomskvoter än i flertalet andra rika länder (Chen och Corak 2008), visar vi här att sedan första hälften av 1990-talet har en allt större andel av fattiga barn i Danmark, Norge och Sverige rötter i medel- eller låginkomstländer. Huvudskälen härför är högst väsentligt högre barnfattigdomskvoter i kombination med ökad invandringsflöden. Härigenom har barnfattigdomen i Skandinavien i allt större utsträckning fått en etnisk karaktär.

I den internationella litteraturen finns få studier av fattigdom bland invandrarbarn. En studie från USA (van Hook m fl 2004) visar att medan invandrarbarn tidigare hade lägre fattigdomskvoter än infödda, förändrades detta till motsatsen, särskilt under 1980-talet. Barn med mexikansk etnicitet boende i USA har anmärkningsvärt höga fattigdomskvoter. Lichter m fl (2005) finner att en väsentlig förklaring till att fattigdomskvoterna för invandrarbarn i USA föll mellan 1989 och 1999 var ökad sysselsättning bland mödrar. Få studier har fokuserat på fattigdom bland invandrarbarn i rika europeiska länder. Bhalla och McCormick (2009, s 45) noterar att fattigdom bland invandrarbarn inte nämns explicit eller diskuteras i EU-dokument och endast sällan rapporteras fattigdomskvoter för invandrare och infödda uppdelat efter ålder. Ett undantag är Corak m fl (2008) som visar att barnfattigdomskvoter för utländska medborgare i Tyskland är högre än för inhemska medborgare och även finner att det faktum att barnfattigdomskvoter i Tyskland trendmässigt ökat sedan början av 1990-talet kan hänföras till situationen bland barn i utländska familjer och då främst de senast anlända.³

Fattigdom bland invandrarbarn kan tänkas ha en delvis annan karaktär än fattigdom bland barn i majoritetsbefolkningen. På samma sätt som bland majoritetsbarn är fattigdom bland invandrarbarn relaterad till föräldrarnas arbetsmarknadssituation i mottagarlandet. Men invandrarföräldrar har ofta en helt annan arbetsmarknadssituation än majoritetsbefolkningens föräldrar. Medan invandare, över hela världen, tenderar att vid ankomsten ha lägre inkomster än infödda, förbättras deras ekonomiska situation över tiden.⁴ Därför kan man förmoda att fattigdom bland invandrarbarn minskar med år sedan föräldrarnas invandring. Från ett sådant perspektiv skulle man kunna förvänta sig att fattigdom bland invandrarbarn har en mindre varaktig natur. Men om invandrare möter barriärer på arbetsmarknaden

³ Hussain (2003) för Danmark, Ytrehus (2004) för Norge och Salonen (2009), liksom andra rapporter av samma författare, för Sverige har undersökt barnfattigdom definierad på ett något annat sätt än här och har rapporterat högre fattigdomskvoter bland invandrarbarn än i majoritetsbefolkningen. Dessa studier har inte tagit upp frågor om fattigdomens dynamik. För tidigare studier av fattigdom i Danmark, Norge och Sverige (liksom fattigdom i Finland och i Island), se Gustafsson och Pedersen (2000). Socialstyrelsen (2010) ger en aktuell genomgång av den svenska fattigdomens utveckling, men tar inte upp fattigdom bland invandrarbarn. I en studie av barnfattigdom i Sverige anlägger Lindquist och Sjögren Lindquist (2010) ett dynamiskt perspektiv och behandlar i viss utsträckning frågor om skillnader i fattigdomsrisiker mellan invandrarbarn och majoritetsbarn.

⁴ Se t ex Barth m fl (2004), Chiswick m fl (2005), Hammarstedt och Shukur (2007), Husted m fl (2001) och Longva och Raaum (2003).

och under en lång tid inte kan finna förvärvsarbete, kan fattigdom bland invandrarbarn vara mer varaktig och t o m bestå under en stor del av invandrarbarnets barndom. Det är högst relevant att få kunskap om vilket av dessa två scenarier som är tillämpligt. Men i vår litteraturgenomgång har vi knappast funnit ansträngningar att studera denna aspekt av barnfattigdomen. Ett säkert viktigt skäl härför är att lämpliga paneldata endast undantagsvis finns att tillgå utanför Skandinavien.

Denna studie finner att medan majoritetsbefolkningens barn har fattigdomskvoter (dvs andelar som räknas som fattiga) som är lägre än 10 procent i alla tre länderna och under alla undersökta år, har den ökande andelen invandrarbarn med ursprung i medel- eller låginkomstländer fattigdomskvoter som varierar från 38 procent ända upp till 58 procent. Vid observationsperiodens slut har ungefär vart tredje fattigt barn i Norge invandrarbakgrund och så många som omkring vartannat fattigt barn i Danmark eller Sverige. Den starka överrepresentationen av barn med bakgrund i låg- eller medelinkomstländer som framträder i årsdata återkommer även om en längre beräkningsperiod används. Vi finner att barnfattigdomskvoter som regel är höga vid ankomsten till det nya landet och att de avtar med år sedan (föräldrarnas) invandring. Men trots detta finner vi bland personer som anlände 1993 att så många som var tredje var fattig åtta år efter ankomsten. Multivariat analys bekräftar att föräldrarnas antal år i landet påverkar risken för varaktig fattigdom och så gör även föräldrarnas utbildning. Högst är risken när föräldern är nyanländ och om denne har kort utbildning. Medan det är synnerligen ovanligt att ett barn i majoritetsbefolkningen tillbringar nio år i fattigdom, riskerar många invandrarbarn att detta ska inträffa. Till sist: vi finner tecken på att invandrarbarn med samma observerbara egenskaper har större risk att tillbringa flera perioder i varaktig fattigdom i Danmark än i Norge och Sverige, detta trots att klara motsvarande skillnader för majoritetsbefolkningens barn mellan dessa länder saknas.

Resten av denna artikel disponeras på följande sätt: Nästa avsnitt skisserar den samhällliga ramen. I avsnitt 2 redogör vi för data och rapporterar hur fattigdom definieras, medan fattigdomen i de tre länderna beskrivs i avsnitt 3. Avsnitt 4 rapporterar resultat från multivariat analys av sannolikheten för barn att vara varaktigt fattiga över en nioårsperiod i de tre länderna. Artikelns avslutas med att resultaten sammanfattas och diskuteras.

1. Bakgrund

Under senare decennier har såväl flödet som beståndet av invandrare till de skandinaviska länderna kraftigt förändrats, från att en högst väsentlig andel av invandrarna kom från nära belägna länder till att invandringsströmmarna domineras av migranter från avsevärt fattigare länder än de skandinaviska. Många av senare års migranter har beviljats uppehållstillstånd av flykting-skäl eller flyktingliknande skäl eller som sådana personers anhöriga. Men det finns även skillnader i ländernas migrationshistoria. Sverige nåddes tidigare

av större invandringsvågor än de två andra länderna. Under 1950-, 1960- och 1970-talen ankom många arbetskraftsinvandrare, förutom några flyktingströmmar, till Sverige medan motsvarande invandring, såväl i absoluta tal som i förhållande till befolkningsstorleken, var mindre i Danmark och Norge. Kännetecknade för alla tre länderna under senare decennier är en förhållandevis stor inströmning av invandrare från låg- och medelinkomstländer. Till bakgrunden hör även skillnader i makroekonomi mellan de tre skandinaviska länderna. Invandrare som samma år ankom till Danmark, Norge eller Sverige kunde möta väsentligt olika makroekonomiska klimat.

De skandinaviska länderna är välkända för sina välfärdsstater som i den sociologiska litteraturen anses vara av en särskild typ (Esping-Andersen 1990; Arts och Gelissen 2002). Finland hör även till denna typ men hade, respektive mottog, förhållandevis få invandrare under den period som här studeras. I de skandinaviska länderna är många förmåner universella och enbart avhängiga av att personen är bosatt i landet. Den offentliga sektorn är stor och skatterna höga i förhållande till BNP. Den skandinaviska modellen kännetecknas även av att gifta kvinnor har högt arbetskraftsdeltagande, vilket gör tvåförsörjarfamiljen dominant, inte minst i familjer med små barn.

De nordiska ländernas arbetsmarknad karaktäriseras av en mer sammanpressad lönestruktur än i flertalet andra OECD-länder och då särskilt av höga löner i lönefördelningens lägre del. Detta, tillsammans med diskriminering och kanske även andra skäl, har lett till att invandrare har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Gapet i sysselsättningsandelar mellan invandrare och infödda är högt, särskilt i Danmark och Sverige (OECD 2003).

2. Data, metoder och definitioner ⁵

Vi använder administrativa paneldata för perioden 1993 till 2001 från Danmark, Norge och Sverige för att dokumentera barnfattigdomskvoter beräknade över ett mätår, men även sådana som avser varaktig fattigdom. Vi är särskilt intresserade av hur föräldrars utbildning och antal år sedan invandringen påverkar risken att uppleva varaktig fattigdom bland invandrarbarn med rötter i medel- eller låginkomstländer. Vi harmoniserar definitioner mellan datamängderna och givet de små skillnaderna mellan länderna, förväntar vi likheter i barnfattigdomens storlek och mönster bland invandrare till de tre länderna.

I enlighet med vad som numera är vedertaget inom den Europeiska unionen (se Atkinson m fl 2002) definierar vi ett barn som fattigt om dess inkomststandard är lägre än 60 procent av medianen i landet där personen lever. Medianen beräknas över alla invånare i det aktuella landet och räknas om för vart år som studeras. Vi använder en ofta använd konsumtionsenhetsskala för att ta hänsyn till att familjer har olika antal medlemmar. Enligt

⁵ För en utförligare genomgång, se Galloway m fl (2009).

denna tilldelas den första vuxne personen värdet 1,0 och i förekommande fall den andre vuxne värdet 0,7. Varje barn tilldelas värdet 0,5.

I en del av analysen flyttar vi fokus till frågan om varaktig fattigdom vilken förstås som fattigdom sett över ett antal år. Det kan diskuteras i vilken grad mått på fattigdom som grundas på inkomst observerad under enbart ett år är tillräckliga för att fånga viktiga element av varför vi är intresserade av fattigdom, vare sig det handlar om vuxna eller barn. Intuitionen är att en tillfällig kortvarig fattigdomsperiod inte behöver medföra en extrem förlust av välfärd och heller inte vara mycket att beakta. Därför vill vi tillämpa även det något annorlunda måttet ”varaktig fattigdom”.

Inkomstfluktuationer kan ha ett antal olika effekter på fattigdom som upplevs av individer och sådana fluktuationer kan, i sin tur, påverka hur fattigdom ter sig utifrån mått som enbart beaktar hushållens situation under ett enstaka år. Inkomstens ofrånkomliga fluktuationer från ett år till nästa betyder att somliga genuint icke fattiga familjer kommer att klassificeras som fattiga och även att några som är genuint fattiga kommer att räknas som ickefattiga. För att minska denna typ av felklassificeringar kommer vi att i en senare del av artikeln utöka den mätperiod som används i fattigdomsmätningarna och definiera ett relativt fattigdomsstreck som grundas på tre års inkomst analogt med hur fattigdom beräknas över ett mätår. Vi drar det nya fattigdomsstrecket vid 60 procent av medianen för inkomststandard beräknad över tre år och hänvisar till den på så sätt framtagna fattigdomsklassificeringen som ”varaktig fattigdom”.

Valet av en treårig beräkningsperiod är i viss utsträckning godtyckligt, men hjälper till att eliminera några av de ovan nämnda begränsningar som kan hänföras till inkomstfluktuationer. Dessutom, med data för nioårsperioden 1993 till 2001 och varaktig fattigdom definierad över en treårsperiod, är det möjligt att mäta varaktig fattigdom över tre efter varandra följande perioder; åren 1993–95, 1996–98 och 1999–2001.

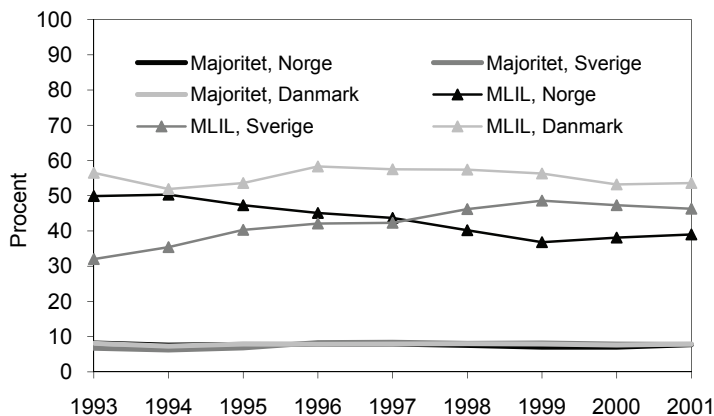
I analysen skiljer vi mellan tre olika kategorier barn efter deras invandringsbakgrund. Till kategorin barn med rötter i medel- eller låginkomstländer för vi sådana vars båda föräldrar är födda i ett sådant land. Barn klassificeras om infödda om båda föräldrarna är födda i det aktuella skandinaviska landet. Den tredje gruppen består av alla andra barn med utländsk bakgrund; dvs att båda föräldrarna är födda i ett höginkomstland men även barn med en förälder som är född i det skandinaviska landet och det andra är utrikes född. Lägg märke till att dessa definitioner grundas på föräldrarnas ursprung, inte primärt på var barnet självt är fött.

3. Beskrivning av skandinavisk barnfattigdom

1993–2001

Här kommer vi att beskriva trender i barnfattigdomen i våra tre länder under undersökningsperioden med tonvikt på barnens etniska bakgrund och jämförelser över tid. Beskrivningen följs i nästa avsnitt av en multivariat

Figur 1
Barnfattigdomskvoter i Danmark, Norge och Sverige. Majoritetsbefolkningen och barn med rötter i medel- och låginkomstländer, 1993–2001

Majoritetsbarn har två föräldrar födda i det aktuella skandinaviska landet. MLIL anger barn med bakgrund i medel- eller låginkomstland. Se avsnitt 2 för definitioner.

Källa: Galloway m fl (2009).

analys, vilken syftar till att påvisa hur antalet treårsperioder i varaktig barnfattigdom, såsom dessa definierats ovan, påverkas av olika faktorer bland invandrare och infödda barn i vart och ett av de tre länderna.

Figur 1 visar årliga fattigdomskvoter för två av de tre kategorierna barn: barn utan invandrarbakgrund (majoriteten) och barn med bakgrund i medel- eller låginkomstland (MLIL) i de tre länderna åren 1993 till 2001.⁶ Det mest slående i figur 1 är att utan jämförelse störst skillnader finns mellan de två kategorierna barn. Bland majoritetsbarn är skillnaderna mellan länderna små; deras fattigdomskvoter fluktuerar kring 7 till 8 procent. Avsevärt större är variationen i fattigdomskvoter för MLIL-barnen i de tre länderna. Nivån är högst i Danmark där mellan 50 och 60 procent av barnen i denna kategori ligger under fattigdomsstrecket. Medan fattigdomskvoterna i Norge minskar med 10 procentenheter för denna kategori, ser vi det motsatta mönstret i Sverige med en ökning om nästan 20 procentenheter upp till en nivå som är nära den i Danmark vid periodens slut. Dessa skillnader i nivåer och utvecklingar kan förväntas bero på effekten av skillnader i ett antal underliggande faktorer: Invandringens landsammansättning, hur länge kategorierna varit bosatta i det nya landet, makroekonomiskt klimat i mottagarlandet och socialpolitiska trygghetssystem.

I tabell 1 visar vi hur alla barn och fattiga barn fördelas efter de tre kategorierna i de tre länderna åren 1993 och 2001. Andelen barn med invandrarbakgrund är klart högre i Sverige än i Danmark och Norge år 1993 och andelen barn med någon typ av invandrarbakgrund ökade tydligt i alla länder under perioden. I Danmark är andelen barn från medel- och låginkomstländer högre än den bland barn från höginkomstländer, medan motsatsen gäller i Norge och Sverige. Lägg särskilt märke till att mer än vart fjärde barn i Sverige hade någon typ av invandrarbakgrund vid periodens slut.

⁶ Fler detaljer finns i Galloway m fl (2009).

		Alla barn			Fattiga barn		
		Danmark	Norge	Sverige	Danmark	Norge	Sverige
1993	Majoritetsbarn	92,1	89,9	75,1	66,9	74,1	58,3
	Barn med viss invandringbakgrund	2,1	6,9	16,4	3,8	10,0	21,5
	Barn med rötter i medel- och låginkomstländer (MLIL)	5,8	3,2	8,4	29,3	15,9	20,2
	Totalt	100	100	100	100	100	100
2001	Majoritetsbarn	88,2	86,1	72,6	55,6	67,3	45,6
	Barn med viss invandringbakgrund	2,2	8,6	15,7	3,3	11,8	21,8
	Barn med rötter i medel- och låginkomstländer (MLIL)	9,6	5,3	11,8	41,2	20,9	32,6
	Totalt	100	100	100	100	100	100

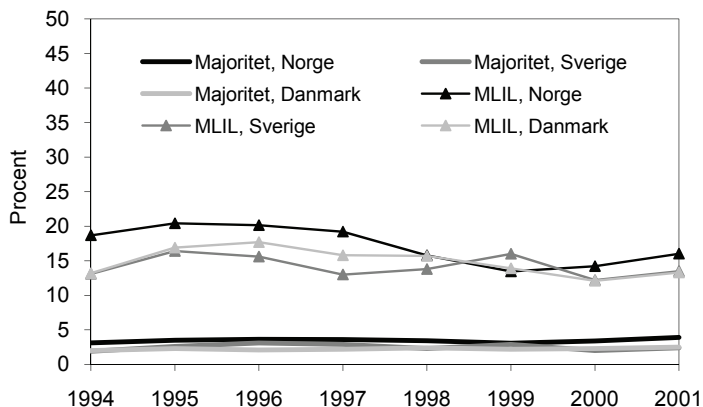
Tabell 1
Alla barn och fattiga barn fördelade efter kategori vid studieperiodens första och sista år. Procent

Källa: Galloway m fl (2009).

Majoritetsbarnen utgör en allt mindre andel av de fattiga barnen i alla tre länderna, se de tre sista kolumnerna i tabell 1. År 2001 hade mer än hälften av de fattiga barnen i Sverige någon typ av invandrarbakgrund; ungefär vart tredje av de fattiga barnen hade en MLIL-bakgrund. I Danmark hade över 40 procent av de fattiga barnen MLIL-bakgrund. Även i Norge, där MLIL-barn utgjorde så få som fem procent av alla barn, hade var femte fattigt barn en sådan bakgrund. Utan tvekan är fattigdom bland invandrarbarn numera en väsentlig aspekt på barnfattigdomen i alla tre länderna och barnfattigdomen har i denna bemärkelse blivit allt mer etnifierad.

I syfte att få ökad förståelse för barnfattigdomens dynamik i de tre länderna redovisar figur 2 och figur 3 barnfattigdoms entry- och exitkvoter för majoritetsbarn och MLIL-barn. Så visar figur 2 andelen icke fattiga barn som nästa år lever i fattigdom. Figur 3 visar andelar barn som lämnar fattigdom nästkommande år. Helt tydligt är att såväl höga entrykvoter som låga exitkvoter bidrar till de höga barnfattigdomskvoterna bland barn från låg- och medelinkomstländer. Med undantag för ett markant fall följt av en ökning i exitkvoten för majoritetsbefolkningen i Sverige är entry- och exitkvoterna för majoritetsbefolkningen mycket lika i de tre länderna. Färre än fem procent av icke fattiga majoritetsbarn börjar påföljande år en ny fattigdomsperiod och så många som 40 till 45 procent av de fattiga barnen med sådan bakgrund försvinner ur fattigdomen påföljande år. Av detta följer att för många majoritetsbarn som upplever fattigdom är denna en kortvarig erfarenhet, medan motsatsen gäller MLIL-barn. De förhållandevis låga exitkvoterna bland barn från MLIL i Danmark antyder att en längre varaktighet är ett väsentligt skäl till de höga barnfattigdomskvoterna för sådana barn i detta land.

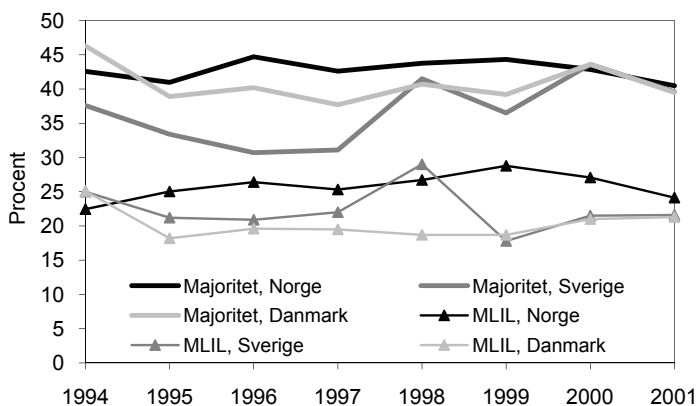
Figur 2
Kvoter för entry till barnfattigdom bland olika kategorier i Danmark, Norge och Sverige, 1993-2001

Majoritetsbarn har två föräldrar födda i det aktuella skandinaviska landet. MLIL anger barn med bakgrund i medel- eller låginkomstland. Se avsnitt 2 för definitioner.

Källa: Galloway m fl (2009).

Figur 3
Kvoter för exit från barnfattigdom bland olika kategorier i Danmark, Norge och Sverige, 1993-2001

Majoritetsbarn har två föräldrar födda i det aktuella skandinaviska landet. MLIL anger barn med bakgrund i medel- eller låginkomstland. Se avsnitt 2 för definitioner.

Källa: Galloway m fl (2009).

Tidigare studier av fattigdom bland vuxna invandrare i Skandinavien (Galloway och Aaberge 2005; Blume m fl 2007; Hansen och Wahlberg 2009) anger ett mönster av att ju längre vistelsetid i landet desto lägre fattigdomskvoter: De huvudsakliga krafterna bakom detta samband antas vara en process av anpassning och integration med avseende på språk, kunskaper och kvalifikationer. Även om det kan antas att en liknande process förekommer för invandrarbarn i förhållande till föräldrarnas vistelsetid, behöver så inte vara fallet. Familjer med barn kan möta särskilda svårigheter och utmaningar. Dessutom, anpassningsperiodens snabbhet, dvs det antal år som krävs för att fattigdomskvoten väsentligt ska reduceras, är särskilt relevant i samband med barn: En lång anpassningsperiod med ekonomiska svårigheter

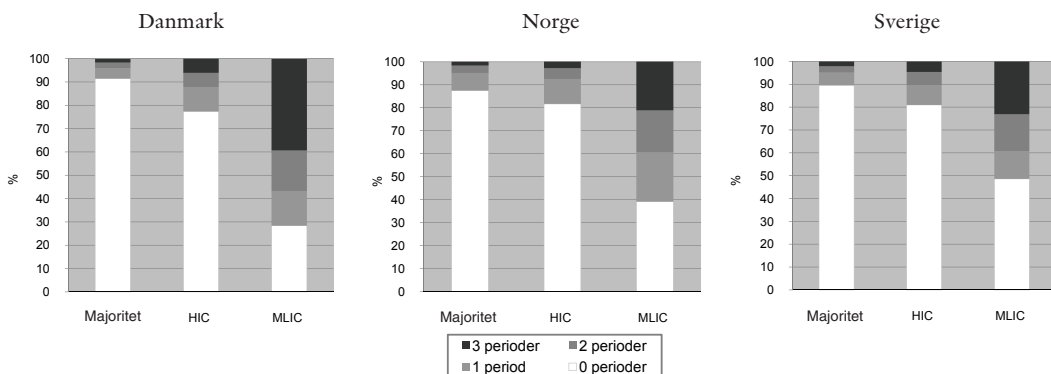
Ankomst- kohort	Fattigdomskvoter under kalenderår							
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
1993	64,2	60,8	57,5	52,5	45,1	44,2	38,9	35,5
1994		69,1	63,9	57,0	49,1	48,2	43,4	40,0
1995			71,5	63,0	52,4	50,8	43,4	39,0
1996				68,1	54,3	51,5	44,6	39,8
1997					62,4	56,6	48,4	43,5
1998						69,8	55,8	49,1
1999							64,3	56,8
2000								67,8

Tabell 2
Fattigdomsandelar
för barn i Sverige
med rötter i medel
och låginkomst-
länder (MLIL) i
åldrarna 0–17 år
efter ankomststillfälle
och ankomstkohort.
1993–2001. Procent

heter kan omspanna en stor del av barnets formbara år. Detta i sin tur kan påverka barnets utbildningsnivå och dess egen integration i det nya landet.

I syfte att bidra med första insikter om dessa frågor presenterar vi i tabell 2 fattigdomskvoter för nyligen invandrade barn från medel- och låginkomstländer. Vi följer varje årlig invandrarkohort barn från medel- och låginkomstländer sedan invandringen. På så sätt följs 1993 års invandringskohort åren 1994 till 2001, medan 1994 års ankomstkohort studeras åren 1995–2001 etc. Av utrymmesskäl koncentreras framställningen till resultat för Sverige. Vi ser att som förväntat är barnfattigdomskvoterna anmärkningsvärt höga vid ankomsten och detta gäller för alla ankomstkohorter. Det finns ett mycket tydligt mönster i att barnfattigdomskvoterna sjunker med antalet år i landet. Inte desto mindre är dessa anmärkningsvärt höga så länge som åtta år efter invandringen då något fler än vart tredje barn räknades som fattigt. Våra resultat för Norge liknar mycket de för Sverige, medan de för Danmark genomgående anger än högre barnfattigdomskvoter. Till exempel varierar barnfattigdomskvoterna det första hela året efter ankomsten till Danmark med mellan 70 och 80 procent, medan de till Sverige varierar mellan 60 och 70 procent.

Vi rundar av den beskrivande analysen med att återge tal för varaktig fattigdom bland barn av olika kategorier för de tre länderna. Figur 4 visar för de tre kategorierna barn i vilken omfattning de upplevt en, två eller tre treårsperioder med varaktig fattigdom såsom denna definierats ovan. Vi har här följt barn som var 0–9 år 1993 över en nioårsperiod, dvs tills dess att de äldsta blivit så gamla att de enligt våra definitioner inte längre räknas som barn. Skillnaden mellan majoritetsbarn och invandrabarn är högst påfallande. Så många som omkring 90 procent av majoritetsbarnen upplevde inte någon period med varaktig fattigdom under de nio åren, medan motsvarande var fallet bland fler än vartannat barn från medel- eller låginkomstland. Dessutom, upprepade perioder av varaktig fattigdom var mycket ovanliga i majoritetsbefolkningen liksom bland barn med rötter i höginkomstländer. Till skillnad från detta upplevde fler än 40 procent av barnen från medel- och låginkomstländer som invandrat till Danmark var-

Figur 4

Fördelning av barn efter antal perioder med varaktig fattigdom efter kategori i Danmark, Norge och Sverige.

Barn som var 0–9 år 1993 och som följts fram till år 2001

Majoritetsbarn har två föräldrar födda i det aktuella skandinaviska landet. MLIL anger barn med bakgrund i medel- eller låginkomstland. Se avsnitt 2 för definitioner.

Källa: Galloway m fl (2009).

aktig fattigdom under alla tre perioderna, medan motsvarande andel i såväl Norge som Sverige var något över 20 procent. I nästa avsnitt undersöker vi mer i detalj bestämningsfaktorer för sådana skillnader. Det handlar om faktorer såsom landursprung, föräldrarnas utbildning och antal år i mottaglandet.

4. Den varaktiga skandinaviska barnfattigdomens bestämningsfaktorer

Den i huvudsak beskrivande analys vi presenterat i föregående avsnitt visar att det finns två huvudsakliga skillnader i barnfattigdom mellan invandrare och majoritetsbefolkningen i de skandinaviska länderna. För det första: fattigdomsförekomsten är mycket högre bland barn med rötter i medel- och låginkomstländer. För det andra: fattigdomserfarenheterna bland barn från medel- och låginkomstländer har en avsevärt mycket längre varaktighet. Vårt användande av ett mått på varaktig fattigdom som utgår från en treårsperiod hjälper oss att mer elegant illustrera dessa skillnader. Därför använder vi oss här av detta ramverk för att skatta sannolikheten att uppleva en, två eller tre perioder med varaktig fattigdom under åren 1993 till 2001.

Ett antal förklarande variabler används för att få reda på i vilken utsträckning observerade karakteristika associeras med en högre förekomst av varaktig fattigdom under studieperioden. Variablerna inkluderar den äldste förälderns ålder, dennes utbildning, det lokala arbetslöshetsstalet (utom för Danmark, där sådan variabel saknades), olika familje- eller hushållskaraktistika, liksom det antal år föräldern bott i det nya landet. Dessa variabler mäts startåret, dvs 1993. Vi har strävat efter att definiera och koda variabler så lika som möjligt för de tre länderna. Analysen fokuseras på infödda barn och barn från medel- och låginkomstländer som var 0–9 år 1993 och vi följer dessa över tiden. Separata regressioner är skattade för de två grupperna och

	Risk för att uppleva varaktig fattigdom under:			
	Ingen period	1 period	2 perioder	3 perioder
Majoritetsbarn	0,951	0,030	0,012	0,007
Turkisk bakgrund och föräldern har bott i Sverige under:				
1-2 år	0,411	0,251	0,2344	0,104
3-4 år	0,505	0,217	0,185	0,093
5-6 år	0,511	0,204	0,181	0,105
7-8 år	0,591	0,173	0,155	0,081
9 + år	0,615	0,122	0,196	0,067
Iransk bakgrund och föräldern har bott i Sverige under:				
1-2 år	0,564	0,228	0,170	0,038
3-4 år	0,654	0,187	0,127	0,032
5-6 år	0,664	0,176	0,124	0,036
7-8 år	0,731	0,142	0,101	0,026
9 + år	0,752	0,099	0,127	0,022
Chilensk bakgrund och föräldern har bott i Sverige under:				
1-2 år	0,780	0,163	0,043	0,014
3-4 år	0,836	0,123	0,030	0,011
5-6 år	0,844	0,115	0,029	0,012
7-8 år	0,881	0,088	0,022	0,008
9 + år	0,904	0,061	0,028	0,007
Somalisk bakgrund och föräldern har bott i Sverige under:				
1-2 år	0,578	0,195	0,138	0,089
3-4 år	0,665	0,158	0,102	0,075
5-6 år	0,670	0,148	0,099	0,084
7-8 år	0,739	0,120	0,081	0,061

* Referensbarnet definieras som ha föräldrar med gymnasial utbildning, den äldste föräldern är 40 år och den lokala arbetslösheten år 1993 var lika med landets genomsnitt.

Källa: Galloway m fl (2009).

för varje mottagarland. Sammansättningen av barn från medel- och låginkomstländer skiljer sig med avseende på ursprungsland kraftigt åt mellan de tre länderna. Därför utnyttjade vi variabler som anger enstaka ursprungsländer.

Parameterestimater för de multinomial logitmodeller där sannolikheten för att uppleva en, två eller tre perioder av varaktig fattigdom presenteras i Galloway m fl (2009). Från dessa har vi beräknat sannolikheter för invandrarbarn från några av de vanligaste ursprungsländerna och för infödda, detta för alla tre länder. Sannolikheterna illustrerar att föräldrarnas utbildning som förväntat påverkar risken att uppleva varaktig fattigdom. Exemplet med ett typiskt majoritetsbarn kan illustrera detta. Om föräldrarnas utbildning begränsas till den obligatoriska är i Norge risken för att uppleva någon

Tabell 3
Risker för multipla perioder med varaktig fattigdom i Sverige för valda invandrargrupper efter vistelsetid för ett referensbarn*

period av varaktig fattigdom 13 procent, men om det handlar om att en förälder har högskoleutbildning är risken nere i 2 procent. Så gott som identiska är motsvarande tal i Danmark och Sverige. I tabell 3 håller vi föräldrarnas utbildningsnivå konstant och belyser i stället betydelsen av antal år föräldrarna bott i Sverige och av fyra olika länderursprung. Givet föräldrarnas utbildning och ålder är risken för perioder av varaktig fattigdom mycket högre bland de med sådan invandrarbakgrund än bland infödda barn.

Tabell 3 visar att antalet år föräldern bott i det nya landet har klara genomslag på risken att barnet upplever varaktig fattigdom. Till exempel sjunker risken att barn med rötter i Turkiet upplever minst en period av varaktig fattigdom från 59 procent om föräldrarna är helt nyanlända 1993 till 39 procent om ankomsten ligger minst nio år före observationsperiodens början. Dessa tal ska jämföras med att motsvarande risk i majoritetsbefolkningen är så låg som 3 procent. Tabell 3 illustrerar även att inom kategorin medel- och låginkomstländer skiljer sig riskerna för barn att uppleva varaktig fattigdom tydligt åt beroende på från vilket land dessa härstammar. Av de fyra vanliga ursprungsländerna är fattigdomsriskerna lägst bland barn härstammande från Chile och Iran och högst för barn med rötter i Turkiet och Somalia. Liknande mönster finns i de två andra skandinaviska länderna, dvs fattigdomsriskerna faller med längden av föräldrarnas vistelse i det nya landet och varierar efter landursprung. I många fall är sannolikheten för en, två eller tre perioder av varaktig fattigdom för barn vars föräldrar har samma utbildning, vistelsetid och landursprung högre i Danmark än i Norge och Sverige. Sannolikheten för att uppleva perioder av varaktig fattigdom tenderar att avta snabbare med föräldrarnas vistelsetid i Norge än i de två andra länderna.

5. Slutord

I denna artikel har vi undersökt fattigdom bland invandrabarn i Danmark, Norge och Sverige åren 1993 till 2001 utifrån paneldata. Vi har inte enbart redovisat årliga fattigdomskvoter, utan även kvoter för varaktig fattigdom beräknade utifrån treårsperioder. Studien har dokumenterat mycket högre barnfattigdomskvoter bland invandrabarn än för majoritetsbarn i vart och ett av de tre skandinaviska länderna. Dessutom, fattigdom bland invandrabarn, särskilt sådan bland invandrare från medel- och låginkomstländer, är av klart mer utdragen karaktär än den bland majoritetsbarn. Till detta kommer ett annat bosättningsmönster bland invandrare än bland majoritetsbefolkningen. Många invandrabarn bor i grannskap som karaktäriseras av höga barnfattigdomstal, medan detta inte gäller majoritetsbefolkningen (Gustafsson och Österberg 2010).

Invandrabarns fattigdom avtar tydligt i förhållande till (föräldrarnas) vistelsetid i det nya landet. Men även en lång (förälder) vistelse i det nya landet innebär mycket högre fattigdomskvoter bland invandrade barn än bland majoritetsbarn. De stora skillnaderna i fattigdomskvoter mellan invand-

rarbarn och majoritetsbarn i kombination med ökad invandring innebär att fattigdom bland invandrarbarn kommer att öka i relevans och spela en huvudroll i allmänna barnfattigdomstrender i alla dessa länder.

Våra slutsatser bör ses i ljuset av insikter från tidigare studier av vuxna invandrades situation på arbetsmarknaden i de tre länderna. Många invandrare till Skandinavien från låg- och mellaninkomstländer möter stora svårigheter att finna sysselsättning och förtjäna sin utkomst. Skälen härför är troligen många och inte enkla att lösa med en enstaka politisk åtgärd. Trots att många invandrare mottager transfereringar från den offentliga sektorn har varken sysselsättning eller de generösa skandinaviska välfärdsstaterna lyckats hålla en avsevärt stor andel av invandrarbarnen utanför fattigdom.

Även om det i mycket finns likheter i invandrarbarns fattigdom i de tre länderna, finns några anmärkningsvärda skillnader mellan mottagarländerna. Under 1990-talet upplevde invandrarbarn i Sverige en klart uppåtgående trend i såväl årliga fattigdomskvoter som i varaktiga fattigdomskvoter, högst troligen på grund av de dåliga makroekonomiska förhållandena i landet under denna period. I motsats till detta upplevde invandrarbarn i Norge under samma år minskade fattigdomskvoter. Fattigdomskvoterna bland invandrarbarn i Danmark har i huvudsak varit stabila under samma period och hade den högsta nivån. Danmark framstår även som landet där fattigdom bland invandrarbarn är av en mer utdragen natur än i dess skandinaviska grannar.

En uppenbar faktor som förklarar den stora skillnaden i barnfattigdom mellan majoriteten och invandrare från medel- och låginkomstländer är den låga sysselsättningen bland flyktingar och andra invandrare. Detta problem kan vara mer uttalat i Skandinavien än i flertalet andra OECD-länder. OECD (2003) rapporterar att bland länderna i EU 15 är sysselsättningsgapet som störst i Danmark och Sverige med ett gap av samma storlek som i Nederländerna. I Norge däremot är gapet avsevärt mindre, dvs 2 procent att jämföra med ca 10 procentenheter i Danmark och Sverige.

Det finns många skäl till den låga sysselsättningen bland invandrare från låg- och medelinkomstländer som har anlänt till Skandinavien. Ett antal förklaringar tar invandrarernas egenskaper som utgångspunkt; några invandrare, långt från majoriteten, har kort utbildning och de flesta saknar kunskaper i mottagarlandets dominerande språk. Generellt sett kan utbildning och kvalifikationer vara svåra att överföra till en ny social omgivning. Invandrare kan ha mindre tillgång till nätverk som är behjälpliga i att finna förvärvsarbete (Behtoui 2008). Andra förklaringar utgår från diskriminering av potentiella arbetsgivare.⁷ Arbetsmarknadens struktur och organisation kan även spela in. På de skandinaviska arbetsmarknaderna finns lönegolv som är förhållandevis höga. Detta kan medföra att nyligen anlända invandrare med få kvalifikationer, och som därmed är lågproduktiva, har svårigheter att finna förvärvsarbete. I några fall kan invandrare

⁷ Se Ahmed och Ekberg (2009) för en översikt över studier för Sverige.

därigenom tvingas in i egenföretagande. Andra föreslagna faktorer för den låga sysselsättningen bland nyligen anlända invandrare till Skandinavien från medel- och låginkomstländer är samspelet mellan inkomstrelaterade kontantförmåner och den progressiva inkomstskatten som minskar föräldrarnas incitament till förvärvsarbete. Till slut: offentlig politik för att integrera invandrare har varit mindre framgångsrik än förväntat.

REFERENSER

- Ahmed, A och J Ekberg (2009), "Fältexperiment för att studera etnisk diskriminering på den svenska arbets- och bostadsmarknaden", *Socialvetenskaplig Tidskrift*, vol 16, s 105-122.
- Arts, W och J Gelissen (2002), "Three Worlds of Welfare Capitalism or More? A State-of-the-Art Report", *Journal of European Social Policy*, vol 12, s 137-158.
- Atkinson, T, B Cantillon, E Marlier och B Nolan (2002), *Social Indicators. The EU and Social Inclusion*, Oxford University Press, Oxford.
- Barth, E, B Bratsberg och O Raaum (2004), "Identifying Earnings Assimilation of Immigrants under Changing Macroeconomic Conditions", *Scandinavian Journal of Economics*, vol 106, s 1-22.
- Behoui, A (2008), "Informal Recruitment Methods and Disadvantage of Immigrants in the Swedish Labour Market", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol 14, s 445-471.
- Bhalla, A S och P McCormick (2009), *Poverty among Immigrant Children in Europe*, Palgrave, McMillan, Houndsmills.
- Björklund, A och M Jäntti (2009), "Intergenerational Economic Inequality", i Salverda, W, B Nolan och T Smeeding (red), *Oxford Handbook of Economic Inequality*, Oxford University Press, Oxford.
- Blume, K, B Gustafsson, P J Pedersen och M Verner (2007), "At the Lower End of the Table – Determinants of Poverty among Immigrants to Denmark and Sweden", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol 33, s 373-396.
- Chen, W-H och M Corak (2008), "Child Poverty and Changes in Child Poverty", *Demography*, vol 45, s 537-553.
- Chiswick, B R, Y L Lee och P W Miller (2005), "Immigrant Earnings: A Longitudinal Analysis", *Review of Income and Wealth*, vol 51, s 485-503.
- Corak, M, M Fertig och M Tamm (2008), "A Portrait of Child Poverty in Germany", *Review of Income and Wealth*, vol 54, s 547-571.
- Duncan, G, J Yeung, J Brooks-Gunn och J Smith (1998), "How Much Does Childhood Poverty Affect the Life Chances of Children?", *American Sociological Review*, vol 63, s 406-423.
- Duncan, G, K Ziol-Guest och A Kalil (2010), "Early-Childhood Poverty and Adult Attainment, Behavior, and Health", *Child Development*, vol 81, s 306-325.
- Esping-Andersen, G (1990), *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Policy Press, Cambridge.
- Galloway, T och R Aaberge (2005), "Assimilation Effects on Poverty among Immigrants in Norway", *Journal of Population Economics*, vol 18, s 691-718.
- Galloway, T, B Gustafsson, P J Pedersen och T Österberg (2009), "Immigrant Child Poverty in Scandinavia: A Panel Data Study", Discussion Paper 4232, Institute for the Study of Labour (IZA), Bonn.
- Gustafsson, B och P J Pedersen (red) (2000), *Poverty and Low Income in the Nordic Countries*, Aldershot, Ashgate.
- Gustafsson, B och T Österberg (2010), "Neighbourhood Child Poverty in Sweden", Discussion Paper 4881, Institute for the Study of Labour (IZA), Bonn.
- Hammarstedt, M och G Shukur (2007), "Immigrants' Relative Earnings in Sweden – A Quantile Regression Approach", *International Journal of Manpower*, vol 28, s 456-473.
- Hansen, J och R Wahlberg (2009), "Poverty and Its Persistence: A Comparison of Natives and Immigrants in Sweden", *Review of Economics of the Household*, vol 7, s 105-132.
- van Hook, H, S Brown och N Kwenda (2004), "A Decomposition of Trends in Poverty among Children of Immigrants", *Demography*, vol 41, s 649-670.
- Hussain, A (2003), *Bornefattigdom i danske kommuner 1984-2001*, Socialforskningsinstituttet and Save the Children Denmark, Köpenhamn.
- Husted, L, H S Nielsen, M Rosholm och N Smith (2001), "Employment and Wage Assimilation of Male First Generation Immigrants in Denmark", *International Journal of Manpower*, vol 22, s 39-68.
- Lichter, D, Z Qian och M Crowley (2005), "Child Poverty among Racial Minorities and Immigrants: Explaining Trends and Differentials", *Social Science Quarterly*, Supplement to vol 86, s 1037-1059.

Lindquist, M och G Sjögren Lindquist (2010), "The Dynamics of Child Poverty in Sweden", *Journal of Population Economics*, under utgivning men redan publicerad i elektronisk form.

Longva, P och O Raaum (2003), "Earnings Assimilation of Immigrants in Norway – A Reappraisal", *Journal of Population Economics*, vol 16, s 177-193.

OECD (2003), *Employment Outlook*, OECD, Paris.

Sahlin, M (2010), "Fyra nya mål för Sverige", *Dagens Nyheter*, 13 april 2010.

Salonen, T (2009), *Barns Ekonomiska Utsatthet. Årsrapport 2008*, Rädda Barnen, Stockholm.

Socialstyrelsen (2010), *Social Rapport 2010*, Socialstyrelsen, Stockholm.

Ytrehus, S (2004), *Fattige barn i Norge – Hvem er de og hvor bor de?* Fafo rapport 445, Oslo.